

Τρίτη 24 Ιανουαρίου 2012
www.geostrategy.gr

Το νέο πολιτικό status στην Τυνησία

Βασίλης Γιαννακόπουλος

Πριν μερικούς μήνες, το μεγάλο στοίχημα για την Τυνησία θα ήταν η θέσπιση δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, η ομαλή διεξαγωγή των βουλευτικών και προεδρικών εκλογών, η ευρεία αποδοχή των προσώπων που θα προέκυπταν από τις εν λόγω εκλογές, καθώς και η εφαρμογή των απαιτούμενων οικονομικών μεταρρυθμίσεων που θα οδηγούσαν στην αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας, η οποία συνιστά «μείζον εθνικό πρόβλημα».

Βουλευτικές εκλογές

Με την ανάπτυξη 40.000 ανδρών των δυνάμεων ασφαλείας, 13.000 τοπικών παρατηρητών και τουλάχιστον 600 διεθνών εμπειρογνομόνων, στις 23 Οκτωβρίου 2011 διεξήχθησαν οι πρώτες ελεύθερες εκλογές στην Τυνησία, τη χώρα απ' όπου ξεκίνησε η Αραβική Άνοιξη. Οι εκλογές αναμενόταν να αποτελέσουν παράδειγμα και για τις υπόλοιπες χώρες αραβικές χώρες, τόσο για την αλλαγή των υφιστάμενων καθεστώτων όσο και για την υιοθέτηση νέων δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων. Οι εκλογείς έπρεπε να αποφασίσουν μεταξύ 11.686 υποψηφίων (με τις γυναίκες να εκπροσωπούν μόλις το 7% των υποψηφίων) από τα συνολικά περίπου 80 πολιτικά κόμματα. Παρόλα αυτά, μία εβδομάδα πριν τις εκλογές σημειώθηκαν επεισόδια, όταν 10.000 ισλαμιστές κατέκλυσαν την τυνησιακή πρωτεύουσα φωνάζοντας «ο Θεός είναι μεγάλος» και ζητώντας «την επιβολή του ισλαμικού νόμου».

Πέντε ημέρες αργότερα (28 Οκτωβρίου) ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών, σύμφωνα με τα οποία το κεντροδεξιό μετριοπαθές ισλαμικό κόμμα Αναγέννηση (Ennahdha ή Hizb Al Nahda) κατέλαβε τις 89 από τις 127 έδρες, ενώ το κοσμικό κόμμα Κογκρέσο για την Δημοκρατία (Congress for the Republic - CPR) κατέλαβε τη δεύτερη θέση με 29 έδρες. Ήδη, προεκλογικά η νίκη του Ennahdha θεωρείτο δεδομένη, απλά υπήρχαν αμφιβολίες για το αν θα μπορούσε να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Επίσης, προεκλογικά το Hizb Al Nahda, σπεύδοντας να καθησυχάσει τη Δύση και την επιχειρηματική κοινότητα που πιθανόν ήθελε να δραστηριοποιηθεί στην Τυνησία, υποστήριζε ότι «οι ισλαμικές αξίες πρέπει να είναι στο κέντρο της νομοθεσίας, ωστόσο θα σεβαστεί τα δημοκρατικά ιδεώδη και τα δικαιώματα των γυναικών». Μάλιστα, ο ηγέτης του Rachid Ghannouchi συναντήθηκε με στελέχη της χρηματιστηριακής αγοράς, ενθαρρύνοντας τις επενδύσεις και εκπέμποντας ένα επιχειρηματικό φιλικό μήνυμα προς πάσα κατεύθυνση.

Παρά τις όποιες δυσκολίες, οι βουλευτικές εκλογές του Οκτωβρίου χαρακτηρίστηκαν από τους διεθνείς παρατηρητές ως δίκαιες και διαφανείς. Η προσέλευση στην εκλογική διαδικασία έφτασε μόνο στο 54% των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους (συμπεριλαμβανομένων των Τυνησίων της διασποράς). Η σχετικά χαμηλή προσέλευση πιθανόν να οφειλόταν στη δυσκολία μετακίνησης των ψηφοφόρων, στην ελλιπή ενημέρωση για το διακύβευμα των συγκεκριμένων εκλογών, στη δυσκολία διάκρισης των διαφορών μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, αλλά και στο υψηλό ποσοστό των αναποφάσιστων.

Η Εθνική Εκλογική Συνέλευση των 217 εδρών ήταν πλέον επιφορτισμένη με την κατάρτιση του νέου συντάγματος, αλλά και την προετοιμασία για τις μελλοντικές κοινοβουλευτικές και προεδρικές εκλογές, που θα σηματοδοτούσαν το επόμενο βήμα της μεταβατικής διαδικασίας

προς την δημοκρατία. Το κόμμα Eppahdha με το 49% των ψήφων κατείχε τις 89 έδρες, ωστόσο δεν ήταν αρκετές για να κυβερνήσει χωρίς τη σύσταση κυβέρνησης συνασπισμού. Για το λόγο αυτό, μετά την εκλογική διαδικασία σχημάτισε κυβέρνηση συνασπισμού, γνωστή και ως «συνασπισμός της τρόικας», με το κοσμικό κόμμα Κογκρέσο για την Δημοκρατία και το κοσμικό σοσιαλιστικό κόμμα Ettakatol, γνωστό και ως Democratic Forum of Labor and Liberties (FDTL). Ο σχηματισμός της τρόικας άνοιξε το δρόμο στις 22 Νοεμβρίου για την εκλογή του ηγέτη του Ettakatol, Mustapha Ben Jaafar, ως προέδρου της Συνέλευσης, καθώς επίσης και του ηγέτη του CPR, Moncef Marzouki, ως προσωρινού προέδρου της Τυνησίας (12 Δεκεμβρίου 2011).

Γιατί κέρδισαν οι ισλαμιστές;

Ένα από τα θέματα που πιθανόν να απασχολήσουν την Εθνική Εκλογική Συνέλευση και ίσως παρατηρηθεί και κομματική πόλωση, είναι η σχέση μεταξύ θρησκείας και κράτους, παρότι υπήρξε μια πρώτη συμφωνία μεταξύ των κομμάτων, ώστε να μην υπάρχουν σημαντικές τροποποιήσεις στο Άρθρο 1 του Συντάγματος της Τυνησίας: «Η Τυνησία είναι ένα ελεύθερο, ανεξάρτητο και κυρίαρχο κράτος. Η θρησκεία του είναι το Ισλάμ, η γλώσσα του είναι η αραβική και το πολίτευμά του είναι η δημοκρατία».

Επίμαχο σημείο τριβής θα μπορούσε να είναι η λειτουργία ή η απαγόρευση πολιτικών κομμάτων των οποίων οι οπαδοί είναι συντηρητικοί Σαλαφιστές. Ένα δεύτερο θέμα, που απασχολεί κυρίως τους κοσμικούς Τυνησίους και τη διεθνή κοινότητα, θα μπορούσε να είναι η πιθανή πρόθεση του Eppahdha να φέρει την τυνησιακή κοινωνία πιο κοντά στον ισλαμικό νόμο (Sharia). Αυτά τα δύο προβλήματα, εάν τελικά προκύψουν, θα μπορούσαν να επιφέρουν την πόλωση μεταξύ ισλαμιστών και κοσμικών, με αποτέλεσμα την αδυναμία κατάρτιση του νέου Συντάγματος.

Το αξιοπερίεργο στην εκλογική νίκη του Eppahdha είναι ότι δεν πρωταγωνίστησε κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του Γιασεμιού. Παρόλα αυτά, κατέλαβε την πρώτη θέση στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές. Το γεγονός αυτό σίγουρα απογοήτευσε κυρίως τους κοσμικούς Τυνησίους διαδηλωτές, οι οποίοι αγωνίσθηκαν για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις. Πως όμως κατόρθωσε το Eppahdha να αποσπάσει το 49% των ψήφων; Η πιο προφανής απάντηση είναι ότι οι Τυνήσιοι ψηφοφόροι επηρεάσθηκαν από την πολύχρονη εξορία του αξιοσέβαστου ηγέτη του κόμματος, Rachid Ghannouchi, αλλά και από τις διαβεβαιώσεις του ότι «το Ισλάμ είναι συμβατό με τη δημοκρατία». Δεν θα πρέπει οπωσδήποτε να αγνοήσουμε και το γεγονός ότι οι Τυνήσιοι ψηφοφόροι δεν ήταν ικανοποιητικά ενημερωμένοι για την ιδεολογία των αρκετών νέων πολιτικών κομμάτων, στα οποία τελικά οι ψήφοι των κοσμικών ψηφοφόρων μοιράσθηκαν. Το Eppahdha μπορεί να ήταν ένα απαγορευμένο κόμμα, αλλά η ιδεολογία του ήταν γνωστή σε όλους τους Τυνησίους ψηφοφόρους και δεν ανταγωνιζόταν ιδεολογικά με κάποιο άλλο σημαντικό ισλαμικό κόμμα. Πάντως, ο ίδιος ο Rachid Ghannouchi σε συνέντευξή του υποστήριξε ότι «Το Eppahdha κέρδισε τις εκλογές για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος ήταν η απεριόριστη συμπάθεια του τυνησιακού λαού απέναντι στο κόμμα που διώχθηκε όσο κανένα άλλο τα τελευταία χρόνια από το καθεστώς. Ο δεύτερος λόγος ήταν ότι κατά τη διάρκεια της προεκλογικής καμπάνιας το Eppahdha χρησιμοποίησε ένα καθαρό πολιτικό λόγο και απελευθέρωσε το Ισλάμ, προκειμένου να καταστεί σύμβολο της αδελφότητας, της ελευθερίας και του σεβασμού των δικαιωμάτων των γυναικών». [1]

Το πιθανότερο σενάριο είναι ότι το Eppahdha θα διατηρήσει το θρησκευτικό του χαρακτήρα, αλλά δεν θα απομακρυνθεί από τη δημοκρατική πορεία που υποσχέθηκε. Αυτό θα επιτευχθεί κυρίως διότι θα επιδιώξει να επιδείξει συνέπεια σχετικά με τις προεκλογικές του δεσμεύσεις, διότι οι κοσμικοί διαδηλωτές караδοκούν να διαδηλώσουν εκ νέου στους δρόμους των τυνησιακών μεγαλουπόλεων και διότι έτσι απαιτεί η οικονομική ανάπτυξη της χώρας (άνοιγμα στις διεθνείς αγορές, διατήρηση των σχέσεων με την ΕΕ προκειμένου να συνεχισθεί η οικονομική βοήθεια και φυσικά ανάκαμψη της τουριστικής βιομηχανίας, η οποία δεν θα μπορούσε να επιβιώσει σε ένα κράτος με σαφή ισλαμικό χαρακτήρα). Βέβαια, το Eppahdha θα πρέπει να διαχειρισθεί τη συμπεριφορά και την αντίδραση των συντηρητικών Σαλαφιστών, οι οποίοι ανέμεναν τη μετά-Ben Ali εποχή προκειμένου να μετατρέψουν την Τυνησία σε ένα συντηρητικό ισλαμικό κράτος.

Σημαντικά ερωτήματα για τη νέα διακυβέρνηση της χώρας

Η σταθερότητα στη χώρα εξαρτάται από το έργο, τον πολιτικό προσανατολισμό της νέας κυβέρνησης, αλλά και τη απήχηση που θα έχει στον τυνησιακό λαό. Τα ερωτήματα για το Eppahda είναι πολλά και σημαντικά, όπως:

- ✓ Ποιες είναι οι πραγματικές προθέσεις του Eppahda και ποια πορεία θα χαράξει;
- ✓ Απειλείται η πολιτική επιβίωση του Rachid Ghannouchi; από ποιους και σε ποιο βαθμό;
- ✓ Θα επιτευχθεί η αρμονική συνύπαρξη κοσμικών και συντηρητικών Σαλαφιστών ή θα προκληθούν σοβαρές αντιδράσεις που θα απειλήσουν τη σταθερότητα;
- ✓ Το Eppahda θα εφαρμόσει τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις ή θα προσανατολισθεί προς το συντηρητικό Ισλάμ;
- ✓ Ποιο θα είναι το κοινωνικό προφίλ της νέας κυβέρνησης;
- ✓ Θα ληφθούν σοβαρά υπόψη τα αιτήματα των Τυνησιών πολιτών, που κυριάρχησαν στην έναρξη της Επανάστασης του Γιασεμιού και ιδιαίτερα αυτά που σχετίζονταν με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας;
- ✓ Πως θα αντιμετωπισθούν οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ του συγκριτικά πλούσιου βορρά και του φτωχού νότου;
- ✓ Πως θα αντιμετωπισθούν οι ξένοι επενδυτές;
- ✓ Θα προστατευθεί η κύρια πηγή εσόδων του τουρισμού;
- ✓ Θα διατηρηθούν οι σχέσεις της Τυνησίας με τις ΗΠΑ και την ΕΕ;
- ✓ Ο Rachid Ghannouchi θα καταφέρει να καθησυχάσει τις γειτονικές αραβικές χώρες και ιδιαίτερα την Αλγερία, στις οποίες τα καθεστώτα ανησυχούν μήπως οι λαοί τους εμπνευσθούν από το τυνησιακό μοντέλο και αποφασίσουν να το υιοθετήσουν μέσα από μια νέα σειρά κινητοποιήσεων εντός του 2012;
- ✓ Θα βελτιωθεί ή θα επιδεινωθεί η περιφερειακή κατάσταση ασφάλειας;
- ✓ Κινδυνεύει η Ιταλία από μια νέα διακοπή της τροφοδοσίας της με φυσικό αέριο μέσω του αγωγού TransMed (Αλγερία-Τυνησία-Ιταλία);
- ✓ Πως θα διαμορφωθεί η περιφερειακή κατάσταση ενεργειακής ασφάλειας το 2012 και τα επόμενα έτη;

Όλα τα παραπάνω ερωτήματα συνιστούν και μέρος των παρόντων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα και τα οποία ζητούν απαντήσεις, προκειμένου η Τυνησία να επωφεληθεί από την εξέγερση που πραγματοποίησε ο λαός της με σκοπό να εκθρονίσει το καθεστώς του Ben Ali και να πορευθεί προς τη δημοκρατία. Πρόκειται για ένα μεγάλο στοίχημα, που μεταξύ των χωρών οι οποίες έλαβαν μέρος στην Αραβική Άνοιξη μόνο η Τυνησία φαίνεται ότι θα μπορούσε να κερδίσει, εφόσον ο Rachid Ghannouchi κατορθώσει να συμφιλιώσει το Ισλάμ με τη δημοκρατία.

[1] Elliott Abrams, Council on Foreign Relations, *"Tunisia's Challenge: A Conversation with Rachid al-Ghannouchi"*, November 30, 2011